

**AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ İKİNCİ DAİRE’İNİN
MÜDÜR TURGUT ve DİĞERLERİ v. TÜRKİYE DAVASI İLE İLGİLİ
KABUL EDİLEBİLİRLİK HAKKINDA KARARI***

(Başvuru No: 4860/09)

Başkan,

Guido Raimodi,

Yargıçlar,

Danute Jociene,

Peer Lorenzen,

Andr s Saj ,

Işıl Karakaş,

Nebojsa Vucnic,

Helen Keller ve

Daire Yazı İşleri Müdürü

111

Stanley Naismith'in katılımıyla toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Daire) ("Mahkeme") 26 Mart 2013 tarihinde gerçekleştirdiği müzakereler sonucunda, yukarıda anılan 7 Ocak 2009 tarihli başvuru da dikkate alarak, aşağıdaki kabul edilebilirlik hakkındaki kararı vermiştir:

OLAYLAR

1. Başvuranların listesi ekte yer almaktadır.

A. Davanın kendine has koşulları

2. Dava konusu olay ve olgular başvuranlar tarafından ifade edildiği şekliyle aşağıdaki gibi özetlenebilir.

1. *Müdür Turgut ve Nihat Kasun hakkında açılan ceza davası*

* Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü İnsan Hakları Daire Başkanlığı tarafından Türkçe'ye çevrilmiş olup, gayri resmi tercümedir.

3. Müdür Turgut ve Nihat Kasun terör örgütü bağlantıları olduğu iddiasıyla 26 Aralık 1999 tarihinde İstanbul'da yakalanmışlardır.

4. İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi ("DGM") naip hâkimi tarafından 30 Aralık 1999 tarihinde başvuranların tutuklanmasına karar verilmiştir.

5. Aynı tarihte DGM savcısı başvuranlar hakkında terör örgütü üyeliğinden, örgüte yardım etmekten ve örgüt adına gasp yapmaktan ceza davası açmıştır.

6. DGM, 18 Nisan 2001 tarihli kararıyla başvuranların gasp suçundan beraatlarına karar vermiş, ancak terör örgütü üyeliğinden ve örgüte yardım etmekten on iki yıl altı ay ağır hapis cezasına çarptırmıştır.

7. Yargıtay 28 Eylül 2001 tarihli ilamıyla bu kararı bozmuştur.

2. Mahmut Han ve Cemal Kılıklı hakkında açılan ceza davası

8. Mahmut Han 16 Şubat 2000 tarihinde polis tarafından yakalanmıştır.

9. Cemal Kılıklı ise 17 Şubat 2000 tarihinde yakalanmıştır.

112 10. DGM naip hâkimi 19 Şubat 2000 tarihinde Mahmut Han'ın tutuklanmasına, Cemal Kılıklı'nın ise serbest bırakılmasına karar vermiştir.

11. DGM savcısı 22 Şubat 2000 tarihinde başvuranlar hakkında terör örgütü üyeliğinden, örgüte yardım etmekten ve örgüt adına gasp yapmaktan ceza davası açmıştır.

3. Ceza davalarının birleştirilmesi

12. 14 Kasım 2001 tarihinde başvuranlar hakkında açılan ve yukarıda anılan ceza davalarının birleştirilmesine karar verilmiştir.

13. 14 Haziran 2002 tarihinde bu dava K.Ç. isimli bir başka şahsa karşı açılan ceza davası ile birleştirilmiştir.

14. DGM 22 Ocak 2003 tarihinden itibaren K.Ç. hakkında arama kararı çıkarmaya başlamıştır.

15. DGM 26 Aralık 2008 tarihli kararıyla Cemal Kılıklı hakkında açılan ceza davasının zamanaşımı sebebiyle düşürülmesine karar vermiştir. Diğer üç başvuruları ise ağır hapis cezasına çarptırmıştır.

16. Zamanaşımı hakkında verilen kararın Yargıtay tarafından bozulmayacağını değerlendirerek ve zamanaşımı ile ilgili gerekçeleri dikkate alarak Cemal Kılıklı temyiz başvurusunda bulunmaya karar vermiştir.

17. Buna karşın diğer üç başvuran yerel mahkeme kararını temyiz etmişlerdir.

18. Türk Yargıtayı'nın resmi internet sitesinde yer alan bilgilere göre temyiz başvurusu halen incelenmeye devam etmektedir.

B. İlgili iç hukuk kuralları

6384 sayılı Kanun

19. 6384 sayılı "*Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılmış bazı başvuruların tazminat ödenmek suretiyle çözümüne dair kanun*" (bundan sonra "tazminat verilmesine dair Kanun" olarak anılacaktır) 9 Ocak 2013 tarihinde Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilerek 19 Ocak 2013 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

20. Kanun (2. maddesi) ceza hukuku kapsamındaki soruşturma ve kovuşturmalar ile özel hukuk ve idare hukuku kapsamındaki makul sürede sonuçlandırılmayan yargılamalar ve geç veya eksik icra edilen ya da hiç icra edilmeyen kesinleşmiş mahkeme kararları hakkında uygulanacaktır.

21. Kanunun 4. maddesi dört yargıç ve bir Maliye Bakanlığı görevlisinden oluşacak bir tazminat komisyonu (bundan sonra "Komisyon" olarak anılacaktır) kurulmasını öngörmektedir.

22. Kanunun 7. maddesinin 1. fıkrasına göre Komisyon, kendisine yapılan her müracaat hakkında dokuz ay içinde karar vermek zorundadır.

23. 7. maddenin 2. fıkrasına göre ise Komisyon, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin emsal kararlarını da gözetmek suretiyle müracaat konusunda gerekçeli olarak karar verir.

24. 7. maddenin 3. fıkrasına göre Komisyon kararlarına karşı tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde Komisyon aracılığıyla Ankara Bölge İdare Mahkemesine itiraz edilebilir. Bölge idare mahkemesi başvurunun esası hakkında üç ay içinde karar vermek zorundadır. Ödenmesine karar

verilen tazminat, kararın kesinleşmesinden itibaren üç ay içinde Bakanlık tarafından her türlü vergi ve masraftan muaf tutularak ödenir.

25. Kanununun 8. maddesi, Komisyonun kesinleşen kararlarının bir örneğinin müracaata konu işlemin yapıldığı adli veya idari merciine gönderileceğini öngörmektedir.

Aynı maddenin 2. fıkrası ise müracaata konu işlem henüz sonuçlandırılmamışsa, ilgili adli veya idari merci tarafından bu işlemin ivedilikle sonuçlandırılacağını öngörmektedir.

26. 9. maddesine göre Kanun 23 Eylül 2012 tarihi itibarıyla Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi nezdinde kaydedilmiş başvurular hakkında uygulanır.

C. Avrupa Konseyi Belgeleri

27. İç hukuk sistemlerinde var olan yapısal sorunların çözümü için alınacak tedbirler hakkında düzenlemeler içeren ve Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen belgelere Mahkemenin *Yuriy Nikolayevich Ivanov v. Ukrayna* (No. 40450/04, §§ 35-37, CEDH 2009) kararında yer verilmiştir.

1. Bakanlar Komitesi'nin tavsiye kararları

28. Bakanlar Komitesinin üye devletlere yönelik olarak 12 Mayıs 2004 tarihinde kabul ettiği iç hukuk yollarının iyileştirilmesine ilişkin Rec(2004)6 sayılı tavsiye kararının ilgili bölümleri aşağıdaki gibidir:

"Avrupa Konseyi [kuruluş] tüzüğü'nün 15. maddesinin b. bendine dayanarak Bakanlar Komitesi,

Avrupa Konseyinin amacının, üyesi bulunan devletler arasında sıkı bir birliktelik oluşturmak olduğu ve bu amaca ulaşmak için izlenmesi gerekli yollardan birisinin insan hakları ve temel özgürlüklerin geliştirilmesi ve korunması olduğu dikkate alındığında;

Temel hak ve özgürlüklerin korunmasına dair Sözleşmenin (bundan sonra "Sözleşme" olarak anılacaktır) Avrupa'da insan haklarının korunması alanında başlıca başvuru kaynağı olması gerektiği yönündeki inancını teyit ederek ve Sözleşme tarafından kurulan kontrol sisteminin uzun vadede etkinliğini sağlayacak tedbirleri alma kararlılığını da vurgulayarak;

1. maddesine uygun olarak, Sözleşme tarafından koruma altına alınan temel hak ve özgürlüklerin öncelikle iç hukuk hükümleri tarafından korunması ve ulusal makamlar

tarafından uygulanmasını öngören Sözleşmeyle kurulan kontrol sisteminin ikincil niteliğini de hatırlatarak;

Bu bağlamda artık bugün Sözleşmenin bütün üye devletlerin iç hukuk kurallarının bir parçası olmasından memnuniyet duyarak;

Sözleşmenin 13. maddesinin öngördüğü gibi, üye devletlerin Sözleşme'de tanınmış olan hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini savunulabilir bir şekilde ortaya koyan herkesin, ulusal bir merci önünde etkili bir yola başvurma hakkına sahip olacağı yükümlülüğü altına girdiğinin altını çizerek;

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (bundan sonra "Mahkeme" olarak anılacaktır) içtihadına uygun olarak böylesi etkin iç hukuk yollarının kurulmasını sağlamanın da ötesinde, üye devletlerin tespit edilen ihlallerin altında yatan problemleri de ortadan kaldırma yönünde genel bir yükümlülüğü olduğunu hatırlatarak;

İç hukuktaki başvuru yollarının hukuki ve fiili olarak etkinliğini sağlama yükümlülüğünün üye devletlere ait olduğunu ve üye devletlerin şikâyetlerin esası hakkında bir karar vermeleri ve tespit edilen her türlü ihlalin uygun şekilde ortadan kaldırmaları gerektiğinin altını çizerek;

Mahkeme önüne taşınan başvuruların sayısı ve niteliğinin ve Mahkemenin verdiği kararların, her durumda ve özellikle yargılama sürelerinin uzunluğu ile ilgili durumlarda, üye devletlerin söz konusu başvuru yollarının varlığını her zamankinden daha fazla etkin ve düzenli şekilde sağlama ihtiyacında olduklarını gösterdiğini kaydederek;

Bir taraftan Mahkemeye sunulan başvuruları azaltması sebebiyle, diğer taraftan da ulusal düzeyde davaların ayrıntılı incelenmesinin bunların daha sonra mahkeme tarafından incelenmesini kolaylaştırması sebebiyle, savunulabilir her türlü Sözleşme ihlali iddiasının incelenebileceği iç hukuk yollarının varlığının Mahkemenin iş yükünü azaltmaya imkân tanıyacağını düşünerek;

Ulusal düzeydeki başvuru imkânlarının iyileştirilmesinin, özellikle benzer başvurulara ilişkin Mahkemenin iş yükünün azaltılmasına katkı sağlayacağını da altını çizerek;

[ve] ekte yer alan doğru uygulama örneklerini de dikkate alarak, üye devletlere aşağıdaki tavsiyelerde bulunmaktadır:

I. Düzenli şekilde gerçekleştirilecek bir takiple ve Mahkeme içtihatları ışığında, savunulabilir şekilde Sözleşmenin ihlali iddiasında bulunan herkesin iç hukuk yollarından yararlanmasını ve bu yolların, şikâyetlerin esası hakkında bir karar verilmesine ve tespit edilen her türlü ihlalin uygun şekilde ortadan kaldırılmasına imkân verecek şekilde, etkinliğini sağlamak;

II. Mahkemenin, üye devletin iç hukukunda veya uygulamasında genel veya yapısal eksiklikler tespit eden kararları sonrasında, var olan iç hukuk yollarının etkinliğini tekrar gözden geçirmek ve gerektiğinde Mahkeme önünde benzer davaların gelmesini engelleyecek şekilde etkin başvuru yolları oluşturmak;

Yargılama sürelerinin uzunluğu hakkında savunulabilir şikâyetlerin ileri sürüldüğü durumlarda, etkin iç hukuk yollarının varlığına yukarıdaki I. ve II. noktalar çerçevesinde özel bir önem vermek;

Talep etmeleri halinde, işbu tavsiye kararlarını uygulamaya koyabilmelerine yardım etmek amacıyla üye devletlere uygun desteğin sağlanması bakımından gerekli tedbirleri alması için Avrupa Konseyi Genel Sekreterini görevlendirmiştir."

29. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kararlarının hızlı bir şekilde icrasının sağlanması için iç hukuk düzeyinde alınması gerekli etkin tedbirler hakkındaki CM/Rec(2008)2 sayılı ve 6 Şubat 2008 tarihinde kabul edilen Bakanlar Komitesi tavsiye kararının somut dava ile ilgili olan bölümleri aşağıdaki gibidir:

"Avrupa Konseyi [kuruluş] tüzüğü'nün 15. maddesinin b. bendine dayanarak Bakanlar Komitesi,

116 a. Yüksek Sözleşmeci tarafların, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşmenin (bundan sonra "Sözleşme" olarak anılacaktır) 46. maddesince düzenlenen, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (bundan sonra "Mahkeme" olarak anılacaktır) taraf oldukları davalarda verdiği bütün kesinleşmiş kararlarına uyma hukuki yükümlülüklerinin altını çizerek;

b. Mahkemenin ihlal tespit ettiği kararların Yüksek Sözleşmeci taraflara:

- Mahkeme tarafından adil tazmin bağlamında karşılaştırılan miktarları ödeme;
- Mahkeme tarafından tespit edilen ihlali ortadan kaldırmak için gerektiğinde bireysel nitelikli önlemler alma ve mümkün olduğu ölçüde [ihlalin] etkilerini ortadan kaldırma;
- benzer ihlalleri sonlandırma veya önleme adına gerektiğinde genel nitelikli tedbirler alma;

yükümlülüğü yüklediğini tekrar vurgulayarak.

c. Yine, Bakanlar Komitesinin gözetimi altında davalı devletin Sözleşmenin 46. maddesine uygun olarak Mahkemenin kesinleşmiş kararlarına uyma hukuki zorunluluğu bağlamında alacağı tedbirlerin seçiminde serbest olduğunu da hatırlat[maktadır] (...)"

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin geleceği hakkında düzenlenen konferans

30. İnterlaken'de düzenlenen Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin geleceği hakkındaki yüksek düzeyli konferansın ardından 19 Şubat 2010 tarihinde aşağıda ilgili bölümleri yer alan bir bildiri yayınlanmıştır:

D. Tekrar eden başvurular

7. Konferans:

a) taraf devletleri [aşağıdaki tedbirleri almaya] davet etmektedir: i. mümkün olduğu takdirde, Mahkeme tarafından sunulan koruma çerçevesinde ve ihtiyaç olması durumunda Mahkemenin de yardımını alarak dostane çözüme gitmek veya tek taraflı deklarasyon kararlarına öncelik tanımak;

ii. kesinleşmiş bir pilot karardan sonra, tekrar eden davalara sebebiyet veren yapısal eksikliklerden kaynaklanan sorunların etkin çözümünü sağlayacak etkin genel tedbirlerin alınması amacıyla Bakanlar Komitesi ile işbirliği yapmak;

b) askıya alınan başvurular, uygulanacak usul ve incelenecek başvuruların seçimi ile ilgili olarak "pilot karar" olarak adlandırılan usul hakkında Mahkeme tarafından öngörülebilir ve net standartlar uygulamaya konulması gerekliliğinin ve [pilot karar] uygulamasının ve benzer uygulamaların etkilerini değerlendirmek;

(...)

F. Kararların icrasının takip edilmesi

11. Konferans Bakanlar Komitesinin acil olarak:

a) Mahkemenin kararlarının icrasının takibini daha etkin ve şeffaf hale getirecek yöntemlerin geliştirmesi gerektiğinin altını çizmektedir. Bu bağlamda Konferans Bakanlar Komitesini, sadece acil bireysel tedbir alınmasını gerektiren davalara değil, aynı zamanda önemli yapısal sorunlara işaret eden davalara da öncelik vererek ve görünürlüklerini arttırarak ve daha etkin iç hukuk yollarının kurulması gerekliliğine özel bir önem atfederek bu takibi güçlendirmeye davet etmektedir.

(...)

31. İzmir'de düzenlenen Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin geleceği hakkındaki yüksek düzeyli konferansın ardından 26 ve 27 Nisan 2011 tarihinde aşağıda ilgili bölümleri yer alan bir bildiri yayınlanmıştır:

B. Sözleşmenin ulusal düzeyde uygulamaya konulması

Konferans:

1. İnterlaken bildirisinde bu başlık altında geçen tavsiyeleri tekrar etmekte ve üye ülkeleri özellikle [aşağıdaki tedbirleri almaya] davet etmektedir:

a. Gerek özel nitelikli olsun ve gerekse iç hukukta genel bir başvuru yolu olarak ortaya çıksın, etkin iç hukuk yollarının iddia edilen bir sözleşme ihlali hakkında karar verecek hale getirilmesini ve gerektiğinde bu ihlali ortadan kaldırılmasına imkan tanınmasını takip etmek.

b. Mahkeme kararlarının icrasının takibi hakkındaki yeni yöntemler çerçevesinde Bakanlar Komitesi ile tam bir işbirliği içinde olmak.

c. Hâkimlerin, savcılarının, kanunun uygulanması için yetkili kılınmış diğer memurların ve güvenlik kuvvetleri mensuplarının mesleki eğitim *müfredatlarında* mesleki alanlarına uygun Mahkemenin yerleşik içtihatları hakkında bilgilere yer verilmesini sağlamak;

d. Mahkeme sekreteryası tarafından hazırlanan Kabul edilebilirlik rehberinin ulusal dillerine çevrilmesine katkıda bulunmayı planlamak;

e. İnsan Hakları için güven fonuna katkı sağlamayı planlamak.

118
2. 2011 yılının sonuna kadar üye devletleri İnterlaken konferansı bildirisinin ilgili bölümlerini uygulamaya koymak amacıyla alacakları tedbirlere ve muhtemel eksiklikleri nasıl giderecekleri hakkındaki niyetlerine yer verecekleri ve daha sonraki iyileştirmelere sağlam bir temel oluşturacak ulusal raporlar hazırlamak için gerekli özeni göstermeye davet etmektedir.

(...)

E. Tekrar eden başvurular

Tekrar eden başvurular hakkında İnterlaken eylem planında yer alan tavsiye kararlarını da tekrar ederek ve üç hâkimden oluşan komitelerin yeni yetkilerine ilişkin cesaret verici sonuçları da dikkate alarak Konferans;

1. Üye devletleri tekrar eden başvuruları dostane çözümlerle veya gerektiğinde tek taraflı deklarasyon yöntemiyle çözmeye öncelik vermeye davet etmektedir.

2. Dostane çözüme ulaşmak veya gerektiğinde tek taraflı deklarasyon yöntemini benimsemek için çaba sarf eden üye devletlere Mahkemenin aktif desteğinin önemini altını çizmekte, Mahkemeyi bu konuda oynadığı rol bakımından desteklemekte ve dostane çözümün Mahkeme önünde derdest

olan davaların tarafları için Sözleşmede yer alan bir çözüm yolu olduğu hakkındaki duyarlılığı arttırma gerekliliği çabasını da desteklemektedir.

3. Mahkemenin yerleşik içtihadına atıf yaparken davalı devlet içinde gerçekleşen yasal değişiklikleri ve koşulları dikkate alması gerektiğini düşünmektedir.

4. Mahkemenin başvuruları inceleme kapasitesini arttırmak amacıyla, Bakanlar Komitesi bünyesinde, Sözleşmede değişiklikler yapılmasını gerektirecek somut tekliflere ilişkin halen yürütülmekte olan çalışmaları takdirle karşılamakta ve yapılan tekliflerin de Mahkemeye tekrar eden başvuruları makul sürelerde inceleme imkânı sağlayacağını değerlendirmektedir.

5. Pilot kararlar hakkındaki İçtüzüğün 61. maddesinin Mahkeme tarafından kabul edilmesini sevinçle karşılamaktadır.

32. Brighton'da, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin İngiltere tarafından yürütülen başkanlığının girişimiyle 19 ve 20 Nisan 2012 tarihlerinde toplanan yüksek düzeyli konferans sonrasında (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin geleceği hakkında konferans) aşağıdaki bildiri yayınlanmıştır:

A. Sözleşmenin ulusal düzeyde uygulamaya konulması

6. Sözleşmenin ulusal düzeyde tam anlamıyla uygulamaya konulması üye devletlerin ihlalleri önlemek amacıyla etkin tedbirler almalarını gerektirmektedir. Bütün kanunlar ve politikalar Sözleşmenin tam anlamıyla uygulanmasını sağlayacak şekilde düzenlenmeli ve bütün kamu görevlileri görevlerini bu amaçla yerine getirmelidirler. Üye devletler aynı zamanda Sözleşme ihlali iddiaları için başvuru yolları da öngörmelidirler. Ulusal mahkemeler ve idareler Sözleşmeyi ve Mahkemenin içtihadını dikkate almalıdırlar. Bütün bu tedbirlerin bir araya gelmesi Sözleşmenin ihlal edilmesi vakalarının sayısını azaltmalıdır. Bu durum aynı zamanda Mahkemeye gönderilecek haklı başvuruların sayısını de azaltmaya imkân sağlamalıdır ki bu son durum da Mahkemenin iş yükünün hafiflemesine katkıda bulunacaktır.

(...)

D. Başvuruların incelenmesi

(...)

18. Tekrar eden başvuruların kaynağında çoğunlukla ulusal düzeydeki yapısal ve uygulamaya dönük sorunlar yatmaktadır. Bakanlar Komitesinin gözetimi altında üye devletlere düşen görev, bu tür problemleri ve sebep oldukları ihlalleri Mahkemenin kararlarının etkin icrası yoluyla çözmektir.

(...)

20. Dolayısıyla Konferans:

(...)

c) tekrar eden başvuruların halen Mahkeme önünde derdest olmasından endişe duymaktadır. Mahkemenin tekrar eden ihlalleri etkin şekilde değerlendirmek için önleyici tedbirler almasından ve özellikle pilot kararlar almasından memnuniyet duymaktadır. Mahkemeyi, üye devletleri ve Bakanlar Komitesini Mahkeme tarafından tespit edilen sistemik sorunların ortaya çıkardığı çok sayıdaki başvuruyu, ortaya atılan değişik fikirleri hukuki ve mali sonuçlarıyla birlikte değerlendirerek ve üye devletler arasındaki eşitliği koruyarak karara bağlamaya yardımcı olacak tedbirlerin alınmasını sağlamak adına birlikte çalışmaya teşvik etmektedir.

(...)

F. Mahkemenin kararlarının icrası

26. Her üye devlet tarafı olduğu davalarda verilen kesinleşmiş Mahkeme kararlarına uymayı taahhüt etmiştir. Bakanlar Komitesi gözetimiyle, daha geniş uygulama sorunlarının çözümüne yönelik genel tedbirler alınması da dahil olmak üzere, Mahkeme kararlarının uygun şekilde yerine getirilmesini denetlemektedir.

27. Dolayısıyla Bakanlar Komitesi bir üye devlet tarafından alınan tedbirlerin, bir ihlalin sonlandırılmasını sağlayıp sağlamadığını etkin ve hakkaniyetli bir şekilde denetlemelidir. Sözleşmenin 46. maddesi tarafından öngörülen yükümlülüklerini yerine getirmeyen bir üye devlet hakkında Bakanlar Komitesi etkin tedbirler alabilmelidir.

Bakanlar Komitesi, ulusal düzeyde uygulamaya ilişkin sorunların tespit edilmesine imkân sağlayan ihlallere özellikle dikkat etmeli ve üye devletlerin pilot kararları hızlı ve etkin şekilde icra etmesine nezaret etmelidir.

(...)

29. Dolayısıyla Konferans:

(...)

b) İnterlaken ve İzmir Konferanslarınca Bakanlar Komitesine iletilen üye devletlerin Sözleşme bağlamındaki yükümlülüklerini yerine getirmek için yöntem seçiminde serbest olduklarını ifade eden ikincilik ilkesini tam anlamıyla uygulama davetini tekrar etmektedir; (...)

ŞİKÂYETLER

33. Sözleşmenin 6. maddesinin 1. paragrafına dayanarak başvuranlar haklarında açılan ceza davasının "makul sürede" bitirilmediğini ileri sürmektedirler.

34. Başvuranlar ayrıca 13. maddeyi ileri sürmekte ve iç hukukta makul sürede yargılanma haklarının ihlali ile ilgili şikâyetlerini iletebilecekleri bir kurum bulunmadığından yakınmaktadırlar.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

35. Başvuranlar yargılamanın makul sürede bitirilmemesinin, somut olaya ilişkin ilgili bölümleri aşağıda yer alan 6. maddenin 1. fıkrasını ihlal ettiğini ileri sürmektedirler.

"Herkes davasının, (...) cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, (...) bir mahkeme tarafından, (...) makul bir süre içinde görülmesini isteme hakkına sahiptir."

36. Başvuranlar ayrıca Türkiye'de aşırı uzun süren yargılamalar hakkındaki şikâyetlerini dile getirebilecekleri hukuki bir yol olmadığından yakınmakta ve bu bağlamda Sözleşmenin 13. maddesini ileri sürmektedirler. Söz konusu madde aşağıdaki gibidir.

"Bu Sözleşme'de tanınmış olan hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkes, söz konusu ihlal resmi bir hizmetin ifası için davranan kişiler tarafından gerçekleştirilmiş olsa dahi, ulusal bir merci önünde etkili bir yola başvurma hakkına sahiptir."

A. Pilot karar usulünün uygulanması

37. Mahkeme Ümmühan Kaplan v. Türkiye (no 24240/07, 20 Mart 2012) kararında pilot karar usulünü uyguladığını hatırlatmaktadır. Bu başvuru hakkında verdiği kararda Mahkeme, 6. maddenin ihlalinin uzun zamandır tekrarlanarak devam etmekte olduğunu ve iç hukukta, Sözleşmenin 6. maddesinin 1. fıkrasına aykırı olarak, yapısal ve uygulamaya ilişkin bir sorun oluşturduğunu tespit etmiştir.

38. Yine bu kararda Mahkeme, iç hukukta başvuranın 6. maddenin 1. fıkrasında düzenlenen makul sürede yargılanma hakkı ile ilgili şikâyetleri hakkında karar verilmesine imkân tanıyacak bir başvuru yolu olmaması dolayısıyla 13. maddenin de ihlal edildiğine karar vermiştir.

39. Sözleşmenin 46. maddesi bağlamında Mahkeme, *Ümmühan Kaplan* kararında, davalı devletin en geç kararın kesinleşmesini takip eden bir yıl içinde 6. maddenin 1. fıkrası ve 13. madde bağlamındaki makul süre aşımı

şikâyetleri hakkında yeterli ve uygun bir tatmin sağlayabilecek bir iç hukuk yolu oluşturması gerektiğine karar vermiştir. Mahkeme bu iç hukuk yolunun, kendisine sunulacak olan benzer başvuruların yığılmasını engellemek amacıyla, Anayasa Mahkemesine Bireysel başvuru yolunun açılması tarihine kadar yapılacak olan ve kendi önünde halen derdest olan başvurularla ilgili olduğunu da vurgulamıştır.

40. Nihayet, -23 Eylül 2012 tarihinden bu yana işlevsel olan- bu alandaki bireysel başvuru yolu hakkında bir önyargıda bulunmaksızın, Mahkeme *Ümmühan Kaplan* davasında, davalı devlet söz konusu yapısal sorunu çözmek amacıyla uygun tedbirleri alıncaya kadar henüz Hükümete tebliğ edilmemiş olan başvuruların ve yukarıda anılan tarihten önce yapılacak olan başvuruların incelenmesini askıya almaya karar vermiştir. Buna karşın Mahkeme daha önce davalı Hükümete tebliğ edilen benzer başvuruları olağan usulde incelemeye devam etmeye karar vermiştir.

B. Pilot karar usulünün uygulanması bağlamında oluşturulan yeni iç hukuk yolu

122 41. Mahkeme, *Ümmühan Kaplan* davasıyla ilgili 14 Kasım 2011 tarihli görüşlerinde davalı Hükümetin, Mahkemenin bu konudaki içtihadına uygun olarak, [*Ümmühan Kaplan*] davasındaki pilot kararın konusu olan yapısal sorunun çözümüne ilişkin *adhoc* bir iç hukuk yolu kurma iradesini beyan ettiğini hatırlatmaktadır.

42. Bu bağlamda Büyük Millet Meclisi 9 Ocak 2013 tarihinde, *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılmış bazı başvuruların tazminat ödenmek suretiyle çözümüne dair* 6384 sayılı Kanunu kabul etmiştir. Bu Kanun bir tazminat komisyonu kurmakta ve yargılama sürelerinin uzunluğu ve aynı zamanda yargı kararlarının geç veya eksik icra edilmesi veyahut da hiç icra edilmemesi ile ilgili tazminat taleplerinde izlenecek yolu belirlemektedir. Bu Kanun, 23 Eylül 2012 tarihinden önce Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne yapılmış olan başvurular hakkında uygulanacaktır (bk. yukarıda 19. ve 26. paragraflar arası).

B. Yeni oluşturulan iç hukuk yolu, Mahkemenin değerlendirmesi

1. İlgili genel kurallar

43. Mahkeme, Sözleşmenin iç hukuk yollarının tüketilmesi kuralının amacının, Mahkemeye başvurulmadan önce, Sözleşmeci devletlere kendilerine karşı yöneltilen ihlal iddialarını önleme veya düzeltme fırsatı vermek olduğunu hatırlatmaktadır (başka birçok karar arasında, bk. *Selmouni v. Fransa*, [BD], No. 25803/94, § 74, CEDH 1999-V). Sözleşmenin 13. maddesinin konusu olan ve bu madde ile sıkı bağlantı içinde olan bu kural, iç hukukun bir Sözleşme ihlali iddiası hakkında etkin bir iç hukuk yolu oluşturacağı varsayımına dayanmaktadır. Böylece bu kural, Sözleşme tarafından kurulan koruma mekanizmasının, insan haklarının korunmasına ilişkin ulusal sistemlere nazaran ikincil nitelikte olacağını öngören kuralın önemli bir yönünü oluşturmaktadır (*Brusco v. İtalya* (Kabul edilebilirlik kararı), No. 69789/01, CEDH 2001-IX, ve *Demopoulos ve diğerleri v. Türkiye*, (Kabul edilebilirlik kararı) [BD], No.46113/99, 3843/02, 13751/02, 13466/03, 10200/04, 14163/04, 19993/04 ve 21819/04, § 69, CEDH 2010).

44. Bunun yanında, 35. maddenin 1. fıkrası iç hukukun ihlal iddiası hakkında etkin bir başvuru yolu oluşturacağı varsayımına da dayanmaktadır (örnek olarak, bk. *Kudla v. Polonya*, [BD], No. 30210/96, § 152, CEDH 2000-XI, *Charzyński v. Polonya* (Kabul edilebilirlik kararı), No. 15212/03, CEDH 2005-V, *Tadeusz Michalak v. Polonya*, (Kabul edilebilirlik kararı), No. 24549/03, 1 Mart 2005 ve *İçyer v. Türkiye* (Kabul edilebilirlik kararı), No. 18888/02, § 69, CEDH 2006-I).

45. Bununla birlikte, Sözleşmenin 35. maddesinin hükümleri sadece ve aynı zamanda hem ihlal iddiasına ilişkin, hem ulaşılabilir ve hem de uygun iç hukuk yollarının tüketilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu iç hukuk yolları sadece teorik olarak değil, aynı zamanda pratik olarak da yeterli bir kesinlik düzeyinde olmalıdır. Böyle olmadığı takdirde istenen erişebilirlikleri ve etkinlikleri ortadan kalkacaktır (özellikle, bk. *Akdivar ve diğerleri v. Türkiye*, 16 Eylül 1996, § 66, *Kararlar ve Hükümler Derlemesi*, 1996-IV ve *Dalia v. Fransa*, 19 Şubat 1998, § 38, *Derleme*, 1998-I). Üstelik, "uluslararası hukukun genellikle kabul edilen" ilkelerine göre bazı koşullar başvuranları kendilerine sunulan iç hukuk yollarını tüketmekten muaf tutabilirler (bk. yukarıda anılan *Selmouni* kararı, § 75). Bununla birlikte, olumsuz olarak

sonuçlanacağı açık olmayan herhangi bir başvurunun başarıya ulaşım ulaşamayacağına dair şüphe duyulması olgusunun, o iç hukuk yolunun tüketilmemesini gereçlendirecek geçerli bir sebep olmayacağıının altını çizmektedir (bk. yukarıda anılan kabul edilebilirlik hakkındaki *Brusco* kararı).

46. İç hukuk yollarının tüketilip tüketilmemesi gerekliliği kural olarak başvurunun Mahkemeye sunulduğu tarih dikkate alınarak değerlendirilmektedir. Bununla birlikte, Mahkemenin de birçok defa ifade ettiği gibi, bu kuralın her davanın kendine has koşullarına göre gereçlendirilebilecek istisnaları olacaktır (*Baumann v. Fransa*, No. 33592/96, § 47, 22 Mayıs 2001 ve yukarıda anılan kabul edilebilirlik hakkındaki *Brusco* kararı). Mahkeme özellikle, yargılama sürelerine ilişkin şikâyetlerin konu edildiği, İtalya, Hırvatistan, Slovakya, Polonya, Rusya ve Almanya aleyhine yapılan başvurularda bu genel kuralı uygulamamıştır (yukarıda anılan kabul edilebilirlik hakkındaki *Brusco* kararı), *Nogolica v. Hırvatistan* (Kabul edilebilirlik kararı), No. 77784/01, CEDH 2002-VIII, *Andrâsik ve diğerleri v. Slovakya*, (Kabul edilebilirlik kararı), No. 57984/00,

124
60226/00, 60237/00, 60242/00, 60679/00, 60680/00 ve 68563/01, CEDH 2002-IX, *Charzynskiet Tadeusz Michalak*, (yukarıda anılan Kabul edilebilirlik kararı), *Fakhretdinov ve diğerleri v. Rusya*, (Kabul edilebilirlik kararı), No. 26716/09, 67576/09 ve 7698/10, 23 Eylül 2010, ve *Reinhold Taron v. Almanya*, (Kabul edilebilirlik kararı), No. 53126/07, 29 Mayıs 2012) .

4. Söz konusu kuralların somut başvuruya uygulanması

47. Somut başvuruda Mahkeme öncelikle pilot kararı usulünün uygulanmasının ardından Büyük Millet Meclisinin 9 Ocak 2013 tarihinde, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılmış bazı başvuruların tazminat ödenmek suretiyle çözümüne dair 6384 sayılı Kanunu kabul ettiğini gözlemlemektedir. Bu Kanun Mahkemeye "yargılama sürelerinin uzunluğuna" ilişkin 23 Eylül 2012 tarihinden önce yapılmış olan başvurular hakkında uygulanacaktır. Dolayısıyla Kanunun amacı, Mahkemenin bu konudaki içtihadına da uygun olarak, ulusal hukukta "makul süre" kuralını etkin hale getirmektir.

48. Dolayısıyla Mahkeme bu tespit ışığında, iç hukukta başvuruların artık kendilerine sunulan yeni başvuru yolunu Sözleşmenin 35. maddesinin 1. fıkrasınca öngörülen şekilde tüketmek zorunda olup olmadıklarını belirlemek zorundadır.

49. Mahkeme, somut başvurunun kendisine 6384 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden önce, yani Türk Hukuku'nda başvuruların makul sürede yargılanma haklarına ilişkin şikâyetlerini sunacakları etkin bir başvuru yolu bulunmadığı bir dönemde sunulduğunu kaydetmektedir (*Daneshpayeh v. Türkiye*, No. 21086/04, §§ 37-38, 16 Temmuz 2009).

50. Bununla birlikte Mahkeme, özellikle dava sürelerinin uzunluğu hakkında bazı ülkelere karşı yöneltilen şikâyetlere ilişkin başvurularda iç hukuk yollarının tüketilip tüketilmemesi gerekliliğinin, başvurunun Mahkemeye sunulduğu tarih dikkate alınarak değerlendirileceği kuralını uygulamadığını hatırlatmak ister (bk. yukarıda 46. paragraf). Mahkeme aynı kuralı mülkiyet hakkına ilişkin sorunların incelendiği ve Türkiye aleyhine açılan bazı davalarda da uygulamıştır (bk. yukarıda anılan *İçyer* (Kabul edilebilirlik kararı), *Demopoulos ve diğerleri* (Kabul edilebilirlik kararı.), kararları, *Altunay v. Türkiye* (Kabul edilebilirlik kararı), No. 42936/07, 17 Nisan 2012 ve *Tahir Arnoğlu ve diğerleri v. Türkiye* (Kabul edilebilirlik kararı), No. 11166/05, 6 Kasım 2012).

51. Mahkemeye göre, 6384 sayılı Kanun tarafından oluşturulan iç hukuk yolu, aynı yapısal veya uygulamaya ilişkin sorunlardan kaynaklanan önemli sayıda benzer başvurunun Sözleşme sistemi üzerinde oluşturduğu giderek büyüyen tehdit karşısında, Türkiye aleyhine yapılan makul süre şikâyetleri ile ilgili tekrar eden başvuruların incelenmesi amacıyla uygulanan pilot karar usulünün doğrudan ve somut bir sonucudur. Mahkeme davalı devletin ulusal makamlarının, Mahkemenin bu konudaki içtihadından çıkan ilkelere ve pilot kararda Sözleşmenin 46. maddesi bağlamında varılan sonuçlara uygun olarak, bir iç hukuk yolu oluşturduğunu gözlemlemektedir. Mahkeme, davalı devletin böylece, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin tavsiyelerine ve İnterlaken, İzmir ve Brighton Konferansları nihai bildirimlerine de uygun olarak ve ilgili kişilerin Sözleşmede yer alan hak ve özgürlüklerden yararlanmasını sağlayarak, bir taraftan Sözleşmenin 1. maddesinin emrettiği gibi daha hızlı tatmin yolu sağladığı gibi, diğer

tarafından da, öz olarak benzer önemli sayıda başvuruyu incelemek zorunda kalacak olan Mahkemenin iş yükünün azalmasına katkı sağlamasını, böylece bu çeşit sorunları ulusal düzeyde çözerek Sözleşme sisteminde kendisine düşen görevi yerine getirmiş olmasını memnuniyetle karşılamaktadır. (*Wolkenberg ve diğerleri v. Polonya*, (Kabul edilebilirlik kararı), No. 50003/99, 4 Aralık 2007 ve *Broniowski v. Polonya* [BD], No. 31443/96, §§ 190-191, CEDH 2004-V).

52. Mahkeme, 6384 sayılı Kanun'un 23 Eylül 2012 yılından önce kendisine gönderilen ve henüz Hükümete tebliğ edilmemiş bütün derdest başvurular hakkında uygulanacağını gözlemlemektedir. Kanunun uygulama alanı "makul süreyi" aşan bütün ceza davalarını, hukuk davalarını ve idari davaları kapsamakta ve kendisine yapılan bütün müracaatlar hakkında dokuz ay içinde karar vermek zorunda olan bir tazminat komisyonu kurulmasını öngörmektedir. Bu Komisyon ağırlıklı olarak yargıçlardan oluşmaktadır. Komisyon davanın makul süre içinde bitirilmediğini tespit ederse, incelemek durumunda olduğu her bireysel vaka için Strazburg Mahkemesi'nin içtihadına uygun olarak gerekçeli bir karar vermek ve tazminata hükmetmek zorundadır. Komisyon tarafından ödenmesine hükmedilen tazminat, kararın kesinleşmesinden itibaren üç ay içinde Bakanlık tarafından her türlü vergi ve masraftan muaf tutularak ödenmek zorundadır. Verilen kararlara karşı, üç ay içinde Ankara Bölge İdare Mahkemesi nezdinde itiraz başvurusunda bulunulabilecektir. Nihayet, Komisyonun kesinleşen kararlarının bir örneği, müracaata konu işlemin yapıldığı adli veya idari mercie kendisi önünde halen derdest olan yargılamaların sonlandırılması için gönderilmek zorundadır.

53. Mahkeme herkesin bölge idare mahkemesinin verdiği kararlara karşı, 6216 sayılı Kanunla oluşturulan ve 23 Eylül 2012 tarihinden bu yana işlevsel olan bireysel başvuru hakkını kullanabileceğini kaydetmektedir (bk. yukarıda anılan *Ümmühan Kaplan* kararı, § 27). Mahkeme aynı zamanda, Anayasa Mahkemesi tarafından verilen karardan sonra herkesin, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne dayalı bir şikâyet ile Strazburg Mahkemesi'ne başvurabileceğini de saptamaktadır.

54. Mahkeme 6384 sayılı Kanun ile oluşturulan iç hukuk yolunun, makul sürede yargılanma hakkı ile ilgili şikâyetlerin, Mahkemenin bu konudaki

içtihadından çıkan ilkelere uygun olarak ortadan kaldırılması amacıyla olduğu kanaatindedir. Mahkeme, 6384 sayılı Kanun tarafından öngörülen başvuru yolunun, pilot kararı usulünün uygulanmasının ardından ve davalı devletin Sözleşmenin 46. maddesinden kaynaklanan yükümlülükleri çerçevesinde alınmış tedbirlerden olmasına özel bir önem atfedilmesi gerektiği kanaatindedir. 6384 sayılı Kanun'un başlıca amacı, bir taraftan davalı devlete "makul süre" gereklerine aykırı eksiklikleri giderme imkânı tanınması, diğer taraftan da pilot karar usulü ile varlığı tespit edilen yapısal veya uygulamaya ilişkin ve Mahkemenin önünde derdest bulunan çok sayıdaki başvurunun azaltılması, hatta tamamen eritilmesidir. Mahkeme, 31 Aralık 2012 tarihi itibarıyla, kendisine gönderilmiş ve aynı sorundan kaynaklanan 3.800'den fazla başvurunun halen davalı Hükümete tebliğ edilmemiş olduğunu hatırlatmaktadır (bk. yukarıda anılan *Ümmühan Kaplan* kararı, § 64).

55. Dolayısıyla Mahkeme, 6384 sayılı Kanun'un niteliğini ve hangi koşullarda sürece müdahil olduğunu dikkate alarak, iç hukuk yollarının tüketilip tüketilmemesi gerekliliğinin başvurunun Mahkemeye sunulduğu tarih dikkate alınarak değerlendirileceği kuralına bir istisna getirmenin haklı olduğu kanaatindedir. Gerçekten de Mahkeme, yargılamanın bu aşamasında, oluşturulan iç hukuk yolunun erişilebilir ve etkin olup olmadığını teyit etme imkânına sahip değildir. Aynı şekilde 6384 sayılı Kanun'un önce Ankara Bölge İdare Mahkemesi'nin, ardından ve gerektiğinde Anayasa Mahkemesi'nin ve nihayet [Avrupa İnsan Hakları] Mahkemesi'nin denetimine tabi bir iç hukuk yolu oluşturduğunun altını çizmek gerekmektedir (*Scordino v. İtalya (n° 1)* [BD], No. 36813/97, § 144, CEDH 2006-V).

56. Dolayısıyla, başvuranların yargılama sürelerinin "makul sürede" yargılanma hakkını ihlal ettiği iddiaları dikkate alındığında ve Türkiye'de bir davanın makul sürede sonuçlandırılmaması ile ilgili şikâyetlerin sunulabileceği bir yargı makamının olmaması da göz önünde bulundurulduğunda, Mahkeme, somut olayda ilgililerin Sözleşmenin 35. maddesinin 1. fıkrasına uygun olarak, ilk bakışta (*a priori*) erişilebilir ve kendilerine şikâyette buldukları konu ile ilgili tatmin sağlamaya elverişli makul imkânlar sunduğu görünen, 6384 sayılı Kanun ile oluşturulan

tazminat Komisyonuna başvurmalarının uygun olacağı kanaatindedir. Mahkeme gerçekten de, pilot karar usulünden sonra davalı devletin, ulusal düzeyde, aynı yapısal sorundan kaynaklanan birçok bireysel davaya çözüm sunan bir başvuru yolu oluşturduğunu ve böylece Sözleşmenin temelinde yer alan ikincillik ilkesini uyguladığını gözlemlemektedir (*Bourdov v. Rusya (n° 2)*, No. 33509/04, § 127, CEDH 2009). Mahkeme böylece, adaletin iyi bir şekilde gerçekleştirilmesi için, aşırı uzun süren yargılamalara ilişkin ihtilafları inceleyecek bir Tazminat Komisyonu kurarak davalı devletin adli sistemini düzenlemesi olgusunu dikkate almaktadır (*Erol Soyuer ve diğer 46 başvuru v. Türkiye*, (Kabul edilebilirlik kararı), § 70, No. 49445/07, 21 Haziran 2011). Mahkemenin, birçok davada aynı sonuçları tekrarlayarak, Sözleşmenin 19. maddesine göre "yüksek sözleşmeci tarafların Sözleşmeden ve eki protokollerden (...) kaynaklanan yükümlülüklerine uygun davranmalarını sağlama" görevini daha iyi bir şekilde yerine getirdiği [söylenemez] (bk. *mutatis mutandis, E.G. v. Polonya*, (Kabul edilebilirlik kararı), No. 50425/99, § 27, CEDH 2008 et *Glykantzi v. Yunanistan*, No. 40150/09, § 64, 30 Ekim 2012).

128 **57.** Bununla birlikte, varılan bu sonuç Mahkemenin, 6384 sayılı Kanunla oluşturulan başvuru yolunun etkinliğini ve gerçekliğini, Tazminat Komisyonunun ve ulusal yargı organlarının vereceği kararlar ışığında yeniden değerlendirmeme ihtimali olduğu yargısına hiçbir şekilde yol açmamalıdır. Her halükarda, söz konusu başvuru yolunun etkinliğini ispatlama yükü her zaman davalı devletin üzerindedir (yukarıda anılan *Taron*, (Kabul edilebilirlik kararı), § 45, *Fakhretdinov ve autres*, (Kabul edilebilirlik kararı), § 33, ve *mutatis mutandis, Tahir Arıoğlu ve diğerleri*, (Kabul edilebilirlik kararı), § 34).

58. Dolayısıyla, başvuruların "makul süre" ile ilgili şikâyetleri iç hukuk yollarının tüketilmediği gerekçesiyle Sözleşmenin 35. maddesinin 1. ve 4. fıkraları uyarınca reddedilmelidir.

59. Mahkeme, 6384 sayılı Kanun tarafından kurulan Tazminat Komisyonunun başvurulara, Sözleşmenin 13. maddesi anlamında Sözleşmenin 6. maddesinin 1. fıkrasına dayanarak ileri sürdükleri yargılama süresinin uzunluğu ile ilgili şikâyetlerini sunabilecekleri ve tüketilmesi gerekli bir başvuru yolu sunduğunu ve bu başvuru yolunun 23 Eylül 2012

tarihinden önce Mahkemeye sunulan ve davalı Hükümete henüz tebliğ edilmemiş başvuruları kapsadığını tespit etmiştir (bk. yukarıda 52. paragraf).

60. Dolayısıyla başvuruların Sözleşmenin 13. maddesine dayanan şikâyetleri açıkça dayanaktan yoksundur ve yine Sözleşmenin 35. maddesinin 3. fıkrasının a bendi ve 4. fıkrası uyarınca reddedilmelidir.

Bu gerekçelerle ve oy birliğiyle Mahkeme,

Başvurunun kabul edilemez olduğuna *karar vermiştir.*

Stanley Naismith
Yazı İşleri Müdürü

Guido Raimondi
Başkan

EK

	Adı Soyadı	Doğum Tarihi	Doğum Yılı	Milliyeti	Doğum Yeri	Avukatı
1	Müdür Turgut	12/11/1977	1977	T.C.	İstanbul	M. Erbil
2	Nihat Kasun	01/07/1962	1962	T.C.	Tunceli	M. Erbil
3	Cemal Kılıklı	05/11/1970	1970	T.C.	İstanbul	M. Erbil
4	Mahmut Han	06/05/1975	1975	T.C.	İstanbul	M. Erbil